

UNIVERSUL RUSIA

Tradiție și revelație

Editura SCRISOAREA a TREIA
2023

CUPRINSUL

PREFAȚĂ. C. CORNEANU. UNIVERSUL RUSIA ȘI DESCIFRAREA LUI	3
RUSIA, UN ORIZONT DE AȘTEPTARE PERPETUĂ	7
DESPRE IMAGINEA RUSIEI, CU BUNĂ CREDINȚĂ	11
PARIU CU ISTORIA	15
CU PUTIN, LUMEA NU PLECTISEȘTE NICIODATĂ	17
1. SĂ LĂSĂM RUSIA SĂ FIE RUSIA	19
<i>Istoria unei țări care se sprijină pe patriotism</i>	19
<i>Președintele Putin a creat un nou model statal</i>	23
<i>Ideologia Moscovei este conservatismul constructiv</i>	25
<i>Rusia ține mai mult de Europa sau de Asia?</i>	29
<i>Cat de europeni se consideră rușii</i>	35
<i>Pariul lui Vladimir Putin</i>	37
<i>Rusia lui Putin are viitor istoric</i>	40
<i>Să lăsăm Rusia să fie Rusia</i>	44
2. IMPERIU, UNIUNE, FEDERAȚIE	47
<i>De la Imperiul Rus la URSS și, de aici, la Federația Rusă</i>	47
<i>Dezmembrarea URSS, o problemă mereu în dezbateră</i>	53
<i>A nu se confunda nostalgia cu ambiția</i>	58
<i>Gorbaciov între infern și paradis sau o capitulare geopolitică</i>	61
<i>Reașezarea spațiului postsovietic este un proces, nu un eveniment</i>	65
<i>Politica și acțiunile Moscovei în spațiul postsovietic</i>	69
<i>Vecinătatea imediată” într-o nouă abordare</i>	77
<i>Rusia revine ca mare putere de prim rang</i>	80
3. O NOUĂ POLARITATE MONDIALĂ	84
<i>Istoria, geografia și politica externă a statului rus</i>	84
<i>O lume monopolară sau multipolară?</i>	88
<i>O nouă polaritate mondială: „Casa dușmanilor” și „Casa partenerilor”</i>	92
<i>Pentru Moscova, noua ordine mondială va fi a multilateralismului</i>	99

<i>Un triunghi cu geometrie variabilă</i>	103
<i>Moscova: autonomie strategică în relația Washington-Beijing</i>	105
<i>Noul front al noului război rece este „linia roșie”</i>	110
<i>Marele proiect eurasiatic al Rusiei</i>	113
<i>De la Tamisa și Sena la Amur și Gange</i>	116
<i>OCS, o structură a diplomației multilaterale în Asia</i>	118
<i>Geografia cooperării și contur geopolitic în spațiul eurasiatic</i>	121
<i>De ce se opune Rusia expansiunii NATO spre Est</i>	124
<i>Se reîntoarce Rusia în Europa?</i>	128
<i>Buna vecinătate și dublul standard</i>	131
<i>Adevăratul pragmatism în relațiile cu Rusia</i>	134
<i>O lume divizată, dar care începe să se restructureze prin criza ucraineană</i>	137
4. UCRAINA, TREZEȘTE-TE	145
<i>O sfidare existențială pentru lumea slavilor de Răsărit</i>	145
<i>Preliminariile războiului din Ucraina</i>	150
<i>Ce-ar câștiga NATO dintr-un război în Ucraina?</i>	156
<i>NATO nu e un colac de salvare pentru Kiev</i>	159
<i>Criza ucraineană riscă să se cronicizeze</i>	164
<i>La Bruxelles, se dorește un război prelungit în Ucraina</i>	167
<i>Arme-arme-arme și rapid-rapid-rapid, dar unde ajung ele</i>	171
<i>Conflictul din Ucraina ca afacere - SUA câștigă, Europa pierde</i>	174
<i>Regimul de la Kiev mută Ucraina pe hartă în Europa Centrală</i>	178
<i>Ucraina rămâne într-o zonă geopolitică a ambiguității</i>	182
<i>Rusia nu acceptă statu quo-ul din criza ucraineană</i>	185
<i>Rusia vrea o Ucraina neutră și complet demilitarizată</i>	188
<i>Rusia nu vrea să refacă fostul imperiu sovietic</i>	191
<i>Tragicomedia Ucrainei</i>	194
<i>Pentru Moscova, rușii și ucrainenii sunt un singur popor</i>	197
<i>Ucraina, trezește-te</i>	200
5. ILUZIA IZOLĂRII RUSIEI ÎN LUME	203
<i>Izolarea internațională a Rusiei, o intenție ridicolă</i>	203
<i>Pentru Moscova, lumea nu e doar Occidentul</i>	208
<i>Relațiile ruso-chineze sunt „fără limite”, dar complexe</i>	211
<i>Rusia trezește Asia profundă</i>	215
<i>Moscova și NATO vor trebui să comunice în continuare</i>	218
<i>Triunghiul Rusia-India-China se implică în criza ucraineană</i>	222

<i>Moscova afirmă că nicio problemă europeană nu poate fi soluționată fără țara cea mai mare a continentului.....</i>	225
<i>Rusia este interesată de menținerea prezenței sale în Balcani.....</i>	228
<i>În Orientul Mijlociu Putin are toate cărțile.....</i>	231
<i>Vorbind despre Rusia fără Rusia.....</i>	234
<i>Putin, marele absent din Grupul G-?.....</i>	237
<i>O hartă mereu perfectibilă.....</i>	239
<i>Iluzia izolării Rusiei în lume.....</i>	242

6. RUSIA CONSACRĂ CONCEPTUL DE „MAJORITATE

GLOBALĂ”.....	246
<i>Colaborare și solidarizare cu statele din „Majoritate globală”.....</i>	246
<i>Traseul istoric de la lumea a treia la Majoritatea globală.....</i>	250
<i>Involuția dolarului confirmă coagularea unei Majorități mondiale.....</i>	254
<i>Formatele multinaționale eurasiatice reduc sfera de influență a dolarului.....</i>	258
<i>Moscova și Beijingul au proiecte eurasiatice complementare.....</i>	262
<i>Se revigorează, în forme noi, „lumea a treia”?.....</i>	265
<i>Cum mai poate fi reconfigurată lumea.....</i>	268
<i>BRICS+, nucleul organizațional pe suport economic al unui nou centru mondial de putere.....</i>	271
<i>Un construct pentru securitatea eurasiatică.....</i>	276

7. OCCIDENTUL, LA RĂSCRUCHE DE DRUMURI.....

<i>„Occidentul colectiv”.....</i>	281
<i>Se va consolida Occidentul prin criza ucraineană?.....</i>	286
<i>Occidentul se decolorează, dar ramâne o serioasă sfidare militaro-politică.....</i>	293
<i>Un moment dificil, survolat în tăcere.....</i>	296
<i>Occidentul, la răscruce de drumuri.....</i>	299
<i>Enzima Macron în relațiile Rusia-Europa.....</i>	306
<i>Pe mâna cui e diplomația europeană.....</i>	310
<i>Politica Europei Unite față de Rusia este scindată.....</i>	313
<i>Kremlinul n-are nevoie de telefonul UE.....</i>	317
<i>Globalizarea în varianta Occidentului colectiv a eșuat.....</i>	320
<i>Relații confuze între UE și Rusia.....</i>	324

8. GLOBALIZAREA ÎN VIZIUNE OPTIMISTĂ.....

<i>Gafa geopolitică a secolului XX.....</i>	327
---	-----

<i>Dilema mondială a momentului</i>	331
<i>Lumea nu poate fi gestionată de reguli arbitrare și grupări restrictive</i>	337
<i>Dileme și căutări în lumea de după războiul rece</i>	341
<i>Un nou război rece se conturează tot mai clar</i>	345
<i>Război rece tot mai fierbinte</i>	348
<i>Cazul Navalnii și teatrul geopolitic al umbrelor</i>	358
<i>Americanii trebuie să-și dea seama că rușii sunt cu adevărat supărați</i>	362
<i>Agitație și impas occidental în relațiile cu Rusia</i>	365
<i>O întrebare absurdă: contra Rusiei sau contra Chinei?</i>	368
<i>Criza ucraineană este o criză mondială</i>	371
<i>Încă o dată despre preliminariile războiului din Ucraina</i>	375
<i>În confruntarea din Ucraina, Occidentul versus Restul</i>	378
<i>S-ar putea și fără NATO?</i>	381
<i>Si totuși morala nu poate fi exclusă din relațiile internaționale</i>	384
<i>2022 a consemnat sfârșitul „Sfârșitului Istoriei”</i>	389
<i>Globalizarea în viziune optimistă</i>	392
<i>Conflictul din Ucraina este existențial pentru Rusia</i>	395
<i>O noua ordine mondială mai are de așteptat</i>	398
POSTFAȚĂ. V.SAMOSHKIN, UN LIANT DE NEPREȚUIT	401
CUPRINS	403

1. SĂ LĂSĂM RUSIA SĂ FIE RUSIA

ISTORIA UNEI ȚĂRI CARE SE SPRIJINĂ PE PATRIOTISM

La 75 de ani de la Ziua Victoriei, în al doilea război mondial, președintele Vladimir Putin transmitea, printr-un interviu TV, un mesaj concludiv, care sintetiza definitiv actualul moment istoric, de mari încercări - pentru Rusia și pentru lume - printr-o singură noțiune: patriotismul. „Da, în patriotism. Cred că nimic altceva nu poate fi”, a afirmat liderul Rusiei la programul TV „Moscova. Kremlin. Putin.”

Contextul intern rus și cel internațional îndreptățește preeminența acordată dragostei de țară. Globalizarea, așa cum se dezvoltă în actualul ei pattern și care, ca proces, este implacabilă, se îndepărtează tot mai mult de conceptul “globalizării fericite” despre care vorbesc autori occidentali. Acest tip de globalizare și-a dovedit vulnerabilități încă înainte de izbucnirea pandemiei Covid-19, iar aceasta le-a acutizat. Atunci, apelul la patriotism și la sentimentul național a devenit leitmotiv prioritar în discursul multor oameni politici ai lumii.

La tribuna ONU, președintele SUA, Donald Trump, a pronunțat un discurs răsunător în care a declarat: „Lumea liberă trebuie să-și îmbrace fundamentele naționale. Nu

trebuie să încerce să le ștergă sau să le înlocuiască. Liderii înțelepți pun întotdeauna mai presus binele propriului popor și al țării lor”, a continuat Trump. „Viitorul nu aparține globaliștilor. Viitorul aparține patrioților.” El a adăugat că globalismul „a exercitat o atracție religioasă asupra liderilor din trecut de-terminându-i să ignore propriile interese naționale.” „Dar în ce privește America, a spus el, acele zile s-au terminat.”

Într-un discurs rostit în Congresul Poporului, liderul chinez Xi Jinping, a asigurat că guvernul său va continua „visul chinez”. „Trebuie să facem eforturi comune continue, să avansăm cu o voință de fier, să continuăm să promovăm marea cauză a socialismului cu caracteristici chineze și să depunem eforturi pentru a împlini visul chinez de renaștere a națiunii chineze”. Președintele Republicii Populare Chineze a specificat că pentru a implementa „visul chinez” este nevoie ca China să urmeze „calea chineză” de dezvoltare. „Pentru a împlini calea chineză, noi trebuie să răspândim spiritul chinez, care împletește spiritul națiunii cu patriotismul și spiritul timpului cu reforma și inovația.”

Decizia Marii Britanii de a ieși din Uniunea Europeană a fost dictată de necesitatea afirmării intereselor naționale ale țării. Premierul Boris Johnson a lansat expresia „conservatismul națiunii unitare” și în timpul campaniei electorale a promis să conducă o administrație conservatoare de națiune unitară. „Dl. Johnson – remarcă *The Economist* – va combina „big-government” cu o îmbrățișare mândră a valorilor tradiționale.” Viziunea conservatismului națiunii unitare a premierului Johnson – continua săptămânalul britanic – are

ca obiectiv prevenirea divizării țării de către forțe rivale ale globalizării și ale populismului naționalist”.

Președintele Franței, Macron, adept înfocat al integrării europene, vizează „suveranizarea” Europei Unite și disocierea constructului integraționist continental de superputerile extraeuropene și preia concepte mai vechi ale politicii Parisului precum „patriotism economic”, „patriotism industrial” etc., și ține să explice că „patriotismul este exact opusul naționalismului.”

Sondajele de opinie din Germania au arătat că două treimi din persoanele intervievate sunt mândre de naționalitatea germană și majoritatea lor covârșitoare menționează națiunea, imnul național, patria și noțiunea intraductibilă Heimat (locul natal) pentru a-și argumenta convingerea.

După cum se vede, nici “excepționalismul american” și “America First”, nici Brexitul, nici integrarea europeană sau din alte părți ale lumii, nu pot clinti patriotismul și piatra unghiulară care este națiunea din structurile fundamentale ale lumii contemporane în plin proces de globalizare.

Sylvie Goulard, fost europarlamentar și ministru francez, lămurește lapidar falsa opoziție între globalizare și patriotism când spune: „Un patriotism autentic invită la apărarea valorilor și intereselor naționale la nivel transnațional.” Ar fi de aceea neproductiv ca patriotismul să fie asimilat cu izolaționismul, respingerea multilateralismului, protecționismul.

Analistul britanic Bill Emmot de la *The Economist* scrie că „opțiunea patriotică – interesul național – a constat întotdeauna în promovarea unor politici naționale care valorifică avantajele globalizării”, iar “principalele partide

trebuie să îmbrace mantia patriotismului și să redefinească interesul național în acest spirit. În lumea de azi, interesul național implică deschidere.”

Într-un asemenea context internațional s-a înscris apelul la patriotism lansat de președintele Putin. Într-un sondaj de opinie, cetățenii Rusiei au declarat că patriot nu poate fi considerat un corupt, unul care a evitat serviciul militar și un contribuabil neconștiincios. Pe această trăsătură distinctivă care este patriotismul se sprijină întreaga istorie a țării și acest sentiment se transmite de la generație la generație – a subliniat președintele Putin în mesajul său.

PREȘEDINTELE PUTIN A CREAT UN NOU MODEL STATAL

Decembrie 2019. Conferința de presă anuală a președintelui Vladimir Putin a avut un caracter bilanțier, căci s-a desfășurat la douăzeci de ani de la instalarea la Kremlin a liderului rus ca premier/președinte/ premier/ președinte. Cei aproape o mie de ziariști prezenți au formulat, timp de 4 ore și 25 de minute vreo sută de întrebări, iar răspunsurile n-au fost formale și festive, ci precise și pragmatice.

Rusia din 2000 și cea din 2019 „sunt două țări diferite”, a spus Vladimir Putin. La instalarea sa în fruntea puterii, țara era „în război civil” (în Cecenia), dar pe parcurs Rusia s-a reformat și îmbogățit, iar „economia s-a schimbat total”. După sondajele institutului public VŢIOM, 70,2 la sută din totalul populației are încredere în președinte, performanță rar întâlnită la o guvernare atât de îndelungată.

Sondajele arată că principalele probleme care îi preocupă în acest moment pe cetățeni sunt propria sănătate și pensiile, demografia, migrații și organele de ordine. Sancțiunile instituite de Statele Unite Rusiei nu clinește Moscova din proiectele sale, iar sancțiunile Uniunii Europene, a mai remarcat președintele, în ciuda aspectelor lor negative, au avut și o parte pozitivă. „Noi am

compensat pierderile. De exemplu, dezvoltarea agriculturii – există un volum de 24 miliarde de dolari la export. Ceea ce era total de neconceput în urmă cu câțiva ani”. Rusia a construit uzine în sectoare în care nu existau înainte, de pildă în domeniul producerii de motoare de elicoptere. „Nu totul este încă perfect, dar am avansat pe aceste planuri”. Și moneda „a devenit mai puternică, în față ezitărilor care pot apărea pe piețele de resurse energetice, mai ales la petrol.”

În domeniul social, continuă dezbaterile privind vârsta pensionarilor și indexarea pensiilor, subiect animat de câteva timp. Și sistemul de sănătate este în curs de ameliorare, deși există încă probleme.

Unui ziarist care l-a întrebat dacă se consideră o personalitate istorică, președintele Putin i-a răspuns: „Generațiile viitoare sunt cele care trebuie să o spună. Pentru noi, contemporanii acestei epoci și pentru mine, cu titlu personal, nu este o problema la care trebuie să răspund.”

Dar și contemporanii pot avea un cuvânt de spus. Fostul consilier prezidențial Vladislav Surkov afirmă că de-a lungul istoriei Rusiei, Rusia a cunoscut patru mari modele statale, întemeiate de Ivan al III-lea, Petru cel Mare, Lenin și Putin. “Rusia – afirmă Vladislav Surkov – va rămâne ani îndelungați statul lui Putin, așa cum Franța de azi este a cincea Republica a lui De Gaulle, Turcia – statul lui Atatürk și Statele Unite – creația „părinților fondatori”. Mai mult, Federația Rusă „este capabilă să răspundă nu numai cerințelor naționale viitoare, dar are și un potențial de export considerabil”, care poate fi – și este – preluat ca model. Crearea unui nou sistem statal este poate cea mai mare realizare istorică a președintelui Putin.

IDEOLOGIA MOSCOVEI ESTE CONSERVATISMUL CONSTRUCTIV

Multă lume se întreabă de peste trei decenii care este ideologia Rusiei post-comuniste. Președintele Putin a dat un răspuns cuprinzător în 2021 la *Clubul Valdai*, unde a dezvoltat conceptul de conservatism, lansat la începutul anilor '2010.

În dicționarele limbii române, conservatismul este definit ca „atitudine, sistem de idei, convingeri politice care acordă importanță instituțiilor tradiționale (religie, familie, proprietate) și susțin dezvoltarea treptată în locul schimbărilor bruște.”

În 2013, liderul de la Kremlin preciza: „Cred că pot să mă definesc drept pragmatic cu înclinație conservatoare. Conservatismul, explică el, nu înseamnă stagnare. Conservatismul se sprijină pe valorile tradiționale, dar rămâne în același timp, în mod necesar, orientat spre dezvoltare. Acest lucru mi se pare absolut fundamental.”

Și liderul rus a detaliat: „Conservatismul nu este ceva care te împiedică să mergi în sus și înainte, ci ceva care te împiedică să mergi înapoi și în jos în haos.” Rusia trebuie să adere la propriile „valori spirituale și tradiții istorice”, dar în același timp se ferește de „tulburările socioculturale” din Occident. „Cred că trebuie să ne sprijinim pe propriile

noastre valori spirituale, pe tradiția noastră istorică și pe cultura națiunii noastre multietnice.” Unii occidentali cred că „ștergerea agresivă a paginilor întregi din propria lor istorie, discriminarea inversă împotriva majorității în interesul minorităților, constituie mișcare către reînnoirea publică”, a spus liderul de la Kremlin. „Este dreptul lor, dar le cerem să se îndepărteze de casa noastră. Avem un alt punct de vedere.”

Amintind că susținătorii drepturilor transgender cer încetarea „lucrurilor de bază, cum ar fi mama, tatăl, familia sau diferențele de gen”, președintele rus a pledat pentru valorile tradiționale ale familiei și a adăugat că noțiunea că copiii sunt „învățați că un băiat poate deveni fată și invers” este monstruoasă și „la pragul unei crime împotriva umanității. (...) Cei care riscă să spună că bărbații și femeile încă mai există și că acesta este un fapt biologic, sunt practic ostracizați” în SUA și în Occident, în general, a spus Putin. El a comparat ceea ce se întâmplă cu „o fantasmagorie totală” sau fantezie de vis.

Politicianul și politologul american Pat Buchanan îl numea pe liderul Rusiei încă din 2014, „liderul de facto al tradiționalismului și conservatismului global”. Conservatism nu înseamnă repliere în sine, dacă e sănătos și rațional. Obiectivele sale trebuie formulate prudent, iar extremismul trebuie exclus ca metodă.

Pornind de aici, liderul rus a apreciat că în actuala realitate internațională marile probleme ale omenirii trebuie abordate pornind de la adevăruri fundamentale: ordinea internațională este structurată de existența statelor națiune, numai statul suveran poate răspunde eficient la sfidările epocii și la exigentele cetățenilor (și nu

instituțiile supranaționale) și asigură afirmarea principiilor morale și a eticii, a valorilor proprii fiecărei națiuni.

Istoria are un rol de neînlocuit, a mai spus președintele Putin, care a arătat că „unele persoane din Occident cred că eliminarea agresivă a pagini întregi din propria lor istorie, o „discriminare inversă” împotriva majorității în interesul unei minorități și cererea de abandonare a noțiunilor tradiționale de mamă, tată, familie și chiar gen, cred că toate aceste elemente sunt jaloane pe calea reînnoirii sociale”.

„Mandatul prezidențial al președintelui Vladimir Putin se află sub flamura “cotiturii conservatoare” - apreciază politologul rus Leonid Poliakov, iar “adoptarea conservatismului este susceptibilă să dea naștere unei strategii pe termen lung”.

În politica internă, discursul despre conservatism se situează în prelungirea retoricii privind “democrația suverană”, iar pe plan internațional, o Rusie conservatoare se poate prezenta ca un partener mai atrăgător nu numai pentru dreapta europeană, ci și pentru țările din regiunea Asia-Pacific - un argument de greutate la ora când politica externă a Rusiei exprimă clar dorința de a fixa „un pilon către Est”.

Politologul rus vorbește despre „pragmatismul conservator” sau “conservatismul pragmatic” promovat de Kremlin, ca filozofie politică. Conservatismul fiind înțeles ca orientare politica al cărei principiu fundamental se întemeiază pe valorile tradiționale, dar în același timp ca o ideologie opusă oricărei forme de radicalism de stânga.

Liderul de la Kremlin a declarat că într-un moment când omenirea a intrat într-o nouă eră, în care s-au creat

principalele condiții pentru a pune capăt confruntării militaro-politice și ideologice și când se caută un nou echilibru, relații durabile și un sprijin al sistemului mondial, Rusia a trebuit să se adapteze la această inconstantă continuă, la aceasta imprevizibilitate și la această stare de tranziție permanentă. „Căci omenirea este confruntată cu schimbări sistemice în toate direcțiile – de la starea geofizică tot mai complicată a planetei la o interpretare mai paradoxală a ceea ce este ființa umană și rațiunea sa de a fi.”

Acestei sfidări Rusia președintelui Putin a ales să-i răspundă prin ceea ce el numește conservatism constructiv.